

ТРАНСФОРМАЦІЇ У СТАВЛЕННІ ДО РОСІЙСЬКОЇ МУЗИКИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Бондаренко Андрій Ігорович

ORCID ID: 0000-0002-6856-991X

кандидат мистецтвознавства, старший викладач

Київський національний університет культури і мистецтв, Україна

Повномасштабне вторгнення російських військ в Україну 24 лютого 2022 кардинально вплинуло на культурні процеси нашої держави. Найбільш кардинально слід вважати зміну у ставленні до російської культури, що відобразилася як у рішеннях законодавчої та виконавчої влади, так і в діяльності окремих діячів культури і мистецтва. Трансформації, що відбулися у сфері музичного мистецтва, лише починають ставати об'єктом наукового осмислення, і ця робота є однією із ланок цього процесу.

Автором цієї роботи проблема етичності звернень до російської музики в умовах російської агресії була поставлена ще в перші місяці війни [1]. На той час спостерігався певний паритет двох протилежних точок зору – виправдання і засудження. Було показано, що прихильники виконання російської музики аргументували свою точку зору відсутністю безпосередніх зв'язків між творчістю російських авторів минулого і розв'язаною Росією війни проти України, а також відсутністю безпосереднього впливу на її хід; натомість супротивники вказували на опосередковані зв'язки між творчістю російських авторів минулого та розв'язаною росіянами війною, та опосередкований вплив на її хід. В умовах, коли загалом російське вторгнення засуджувалось обома категоріями музикантів, розбіжність між прихильниками та супротивниками публічного виконання російської музики в Україні фактично зводилась до здатності (або нездатності) окремих музикантів бачити опосередковані зв'язки, або ж, говорячи більш широко – мислити абстрактно.

Опосередкований зв'язок, на який вказували О. Забужко [5], Л. Кияновська [10], В. Кузик [7] і багато інших діячів мистецтва, полягає головним чином в тому, що російська культура використовується як «бренд», що сприяє формуванню позитивного ставлення до Росії, відбілюванню її репутації як серед українців, так і серед громадян інших країн, що у свою чергу демотивує останніх надавати Україні необхідну матеріальну та військову підтримку для боротьби з нею. До того ж, створення позитивного іміджу Росії сприяє надходженню до цієї країни інвестицій, що в свою чергу сприяє наповненню її бюджету, значна частина якого іде на виробництво або закупівлю озброєння, що використовується збройними силами РФ для ударів по Україні. Таким чином між публічним виконанням російської музики і ракетними обстрілами російськими військами України існує опосередкований зв'язок, який і є основним аргументом супротивників виконання російської музики.

Станом на кінець 2022 року можемо констатувати, що в Україні друга точка зору поступово перемагає. Так, відмовились від російського репертуару Національна опера України [1], Львівська опера [6] і багато інших установ. Оперна студія Національної музичної академії України, яка протягом 2017-2019 наращувала російський репертуар [3], з початком війни від нього також відмовилась, що правда сам заклад поки що не відмовився від імені П. Чайковського своїй у назві, що також викликає критику [9].

Разом з тим буде доцільно згадати осіб, які, попри сказане вище, продовжують

популяризувати творчість російських авторів за кордоном – це, насамперед, диригенти К. Карабиць та О. Линів, які вважають твори російської класики «світовим надбанням» що, мовляв, «не підлягають політичному бойкоту» [8].

Відмова від російської музичної культури сягає і закладів мистецької освіти. Наприклад, у КНУКіМ на факультеті музичного мистецтва ще навесні 2022 року прийнято рішення відмовитись від російського репертуару у навчальних програмах, а також російськомовної методичної літератури, що на наш погляд є цілком правильним з огляду на те, що опосередкований зв'язок між російською музикою і російською військовою агресією, про який йшлося вище, є актуальним і в контексті виховання молодого покоління. За нашими спостереженнями подібні рішення були прийняті в багатьох навчальних закладах, втім більш ототожнену картину, підкріплену статистичними даними можна буде зібрати після спеціального дослідження.

Висновки. У ставленні до російської музики в Україні відбулися відчутні трансформації – більшість музикантів відчули та усвідомили неприйнятність виконання російської музики (навіть класичної) в умовах російської агресії та опосередкований зв'язок між популяризацією культури і нарощуванням військової спроможності цієї країни. Відтак питома вага російської музики у культурно-мистецькому житті країни суттєво зменшилась, звільнивши простір для більш активних звернень як до українського, так і до європейського культурного надбання.

Список використаних джерел:

1. Асадчева Т. Не можемо пропагувати музичну культуру країни, яка сьогодні агресивно воює проти нас, — головний режисер Національної опери. Вечірній Київ, 24 вересня 2022. URL: <https://vechirniy.kyiv.ua/news/71890/>.
2. Бондаренко А. Виконання російської музики як етична проблема, Молодий вчений. 2022. Вип. 3 № 103, с. 70-74. doi: 10.32839/2304-5809/2022-3-103-15.
3. Бондаренко А. Репертуар оперної студії при Національній музичній академії України імені П. І. Чайковського в 2016-2019 роках: основні тенденції. Молодий вчений. 2019. №12. с.210-213.
4. Буцко А. Валентин Сильвестров: «Що ви коїте, чорти кремлівські?» Deutsche Welle, 17 березня 2022. URL: <https://www.dw.com/uk/valentyn-sylvestrov-shcho-vy-koite-chorty-kremlivski-a-61159315/a-61159315> (дата звернення: 18.01.2023).
5. Забужко О. Вони питають, чи єсть у нас культура. Українська правда, 27 березня 2007. URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2007/03/23/3220054/> (дата звернення: 18.01.2023).
6. Козирева Т. «Ми не можемо собі дозволити виконувати російську класику». Zaxid.net. URL: https://zaxid.net/mi_ne_mozhemo_sobi_dozvoliti_vikonuvati_rosiysku_klasiku_n1549526 (дата звернення: 18.01.2023).
7. Кузик В. М'яка сила музики: український контекст. Національна академія наук України, 5 вересня 2022. URL: <https://www.nas.gov.ua/UA/Messages/Pages/View.aspx?MessageID=9425> (дата звернення: 18.01.2023).
8. Оксана Линів відреагувала на звинувачення її у співпраці з російськими виконавцями. Еспресо, 3 вересня 2022. URL: <https://zahid.espreso.tv/oksana-liniv-vidreaguvala-na-zvinuvachennya-shchodo-ii-spivpratsi-z-rosiyskimi-vikonavtsyami> (дата звернення: 18.01.2023).
9. Найдюк О. Чому керівництво НМАУ тримається за Чайковського? Lb.ua, 24 червня 2022. URL: https://lb.ua/culture/2022/06/24/521117_chomu_kerivnitstvo_nmau_trimaietsya.html (дата звернення: 18.01.2023).
10. Luba Kyuanovska. Facebook page. Retrieved 31-03-2022. URL: <https://www.facebook.com/luba.kyuanovska/posts/5138434906220402> (дата звернення: 18.01.2023).